

УДК 342.351.74(477)

І.В. Хорт, старший викладач кафедри кримінального права і процесу Київського Національного авіаційного університету, здобувач Міжрегіональної Академії управління персоналом, доктор філософії в галузі права

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЇЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Стаття присвячена дослідженню юридичної природи охоронної діяльності, з'ясуванню її ролі та місця в системі правоохоронної діяльності, формуванню методологічних підходів до вивчення її природи, дослідженню організаційно - правових засад її здійснення. Природа охоронної діяльності в ній розглядається в контексті теорії юридичної діяльності, аналізується правове положення її суб'єктів в Україні, а також акцентується увага на необхідності удосконалення поняттєво-категоріального апарату в даній сфері.

Обґрунтовується положення про те, що правова політика держави в сфері охоронної діяльності повинна бути спрямована на чітке визначення правового статусу її суб'єктів та обмеження їх числа тими, що відповідають спеціально розробленим державним стандартам. Звертається увага на необхідність використання позитивного досвіду Російської Федерації, у якій законом регламентована не тільки охоронна діяльність, а і діяльність приватних детективних структур та правомірне застосування зброї.

Аналізуючи сучасний світовий досвід робиться висновок про те, що правопорядку та безпеки в суспільстві можна досягти тільки при взаємодії правоохоронних органів із суб'єктами охоронної діяльності які перебувають в інших формах власності.

Ключові слова: охоронна діяльність, правопорядок, безпека, приватна детективна діяльність, органи внутрішніх справ.

Статья посвящена исследованию юридической природы охранной деятельности, выяснению роли и места охранной деятельности в правовой системе общества, формированию методологических подходов к изучению ее природы, исследованию организационно-правовых основ ее осуществления.

Природа охранной деятельности рассматривается в контексте теории юридической деятельности, анализируется правовое положение субъектов охранной деятельности в Украине а также акцентируется внимание на необходимости совершенствования понятийно-категориального аппарата в данной сфере. Обосновывается положение о том, что правовая политика государства в сфере охранной деятельности должна быть направлена на четкое определение правового статуса ее субъектов и ограничения их числа теми, кто отвечает специально разработанным государством стандартам.

Обращается внимание на необходимость использования положительного опыта Российской Федерации, в которой правовой статус частных детективных структур детально регламентирован. Анализируя современный мировой опыт делается вывод о том, что правопорядок и безопасность в обществе можно достичь только при взаимодействии правоохранительных органов с субъектами охранной деятельности которые находятся в других формах собственности.

Ключевые слова: охранная деятельность, правопорядок, безопасность, частная детективная деятельность, органы внутренних дел.

The article is devoted to the research of the legal nature of private protective activities, identification of the role and place of the protective activities in the legal system of the society, formation of methodological approaches to the study of its nature, research institutional framework for its implementation.

The nature of protective activities considered in the context of the theory of legal activity, analyzes the legal status of subjects of the protective activities in Ukraine, and focuses on the need to improve concepts and categorical system in this field. Justified position that the legal policy of the state in the field of protective activities should be directed on a clear definition of the legal status of its constituent entities and limit their

number those, who are responsible special developed by the state standards.

Attention is drawn to the need of use the positive experience of the Russian Federation, in which the legal status of private detective agencies is regulated in detail. Analyzing the modern world experience concludes that the rule of law and security in society can only be achieved with the cooperation of law enforcement agencies with the subjects of protective activities that are found in other forms of ownership.

Keywords: protective activities, law and order, security, private detective activities, law enforcement authorities

Постановка проблеми. Пошук нових ефективних форм боротьби з правопорушеннями, зміцнення законності й правопорядку в суспільстві, повинні ґрунтуватися на сучасній доктрині про юридичну природу охоронної діяльності. Дане положення приводить до необхідності з'ясування ролі й місця охоронної діяльності в правоохоронній діяльності в цілому, формуванні методологічних підходів до вивчення її природи, організаційно-правових засад її здійснення, аналізу особливостей правового регулювання діяльності суб'єктів охоронної діяльності в Україні та удосконаленню поняттєво-категоріального апарату в цій сфері.

Аналіз досліджень даної проблеми. Необхідно зазначити, що питання дослідження юридичної природи охоронної діяльності, з'ясування її ролі та місця в системі правоохоронної діяльності були предметом дослідження багатьох вчених, з-поміж яких слід назвати В.І. Авдійського, Ю.М. Антоняна, О.С. Данчула, С.М. Кашурнікова, В.І. Прасолова та ін.

Мета публікації полягає в розкритті юридичної природи охоронної діяльності, з'ясування її ролі та місця в системі правоохоронної діяльності та обґрунтуванні положення про те, що правова політика держави в сфері охоронної діяльності повинна бути спрямована на чітке визначення правового статусу її суб'єктів та обмеження їх числа тими, що відповідають спеціально розробленим державним стандартам.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що природа охоронної діяльності розглядається нами в контексті теорії юридичної діяльності, який властиві специфічні риси. До числа яких віднесені наступні: 1) здійснюється в сфері забезпечення прав людини; 2) здійснюється на професійній основі з використанням юридичних знань і навичок; 3) спрямована на організацію діяльності суб'єктів, що регламентується правом; 4) її метою є регулювання суспільних відносин, а в ході її здійснення можуть використовуватися як правові, так і не правові засоби; 5) охоронна діяльність регламентується правом та здійснюється в теоретичній, практичній, консультативній, виховній та інших формах. Зазначені риси охоронної діяльності характеризують її з позиції системного підходу, що дає можливість розглядати її як складну, певним чином організовану систему. Реалізація саме цього підходу дозволяє встановити в охоронній діяльності як державно-правовому явищі таких елементів, як системність, наявність структурних і функціональних закономірностей.

Розглядаючи охоронну діяльність як один з видів юридичної діяльності слід зазначити, що сучасний світовий досвід свідчить про те, що чимало країн світу при забезпеченні правопорядку й безпеки покладаються не тільки на державні правоохоронні органи, але й на суб'єкти охоронної діяльності які перебувають в інших формах власності. Так, кількість співробітників недержавних охоронних структур, які безпосередньо зайняті в індустрії забезпечення безпеки в деяких країнах світу, перебуває в межах від 50 до 80% від загального числа осіб, професійно зайнятих у сфері правоохоронної діяльності.

Слід зазначити, що до нормативно-правової бази, яка регулює охоронну діяльність

входить Конституція України. Вона містить ряд принципів положень, сукупність яких і визначають характер і зміст охоронної діяльності яку здійснюють недержавні установи в Україні.

Аналіз законодавства, що встановлює порядок здійснення охоронної діяльності в Україні, показує, що її здійснення регулюється як нормами публічного, так і нормами приватного права¹, у переважній більшості випадків вони є імперативними, тобто такими, які не допускають яких-небудь відхилень від дотримання передбачених цими нормами приписів.

Аналізуючи правові основи здійснення охоронної діяльності в межах цивільно-правових відносин, необхідно відзначити, що в цьому випадку її "правовим фундаментом" є природне право кожного громадянина на захист і самозахист своїх цивільних прав (ст.ст. 15, 19, 20 Цивільного кодексу України), і право особи на здійснення підприємницької діяльності (ст.43 Господарського кодексу України).

Розглядаючи охоронну діяльність, як певний вид підприємницької діяльності, необхідно вказати, що згідно ст. 9 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" охоронна діяльність, а саме: надання послуг, пов'язаних з охороною державної й іншої власності, надання послуг з охорони громадян, підлягає ліцензуванню [4]. Порядок й умови охоронної діяльності, а також умови одержання ліцензій на її здійснення, і організація контролю за суб'єктами які її здійснюють, визначені відомчими нормативними актами МВС України.

На відміну від законодавства країн Європи, Росії, Молдови й Казахстану українське законодавство здійснення такого різновиду охоронної діяльності як приватна детективна діяльність, прямо не передбачає. Проте її здійснення законодавством України також не заборонено. На додачу варто зазначити, що в Україні вже існують деякі правові умови для здійснення приватної детективної діяльності. Так, вона допускається з метою охорони комерційної таємниці, запобігання спроб збору відомостей, які її становлять.

Незалежно від виду охоронної діяльності, використання пристроїв та спеціальних технічних засобів, які використовуються для негласного зняття інформації з каналів зв'язку в Україні, заборонено.² У зв'язку із цим, становить певний інтерес досвід Російської Федерації, оскільки правовий статус приватних детективних структур у цій країні детально регламентований.

Проведений аналіз нормативно-правової бази Російської Федерації, яка регулює діяльність недержавних суб'єктів охоронних структур, показує, що відносини в цій сфері врегульовані як законами, так і підзаконними нормативно-правовими актами. Обов'язок по контролю за діяльністю недержавних суб'єктів охоронної діяльності покладений на Міністерство внутрішніх справ. Щодо приватних детективів та охоронців, то коло їх службових повноважень дозволяє їм здійснювати свою діяльність на законних підставах. На наш погляд українським законодавцям варто врахувати досвід Російської Федерації в цій сфері при розробці відповідних законів та інших

¹ Наприклад, в ФРН діяльність приватних служб безпеки регулюється положеннями розділу законодавства, який регламентує діяльність дрібних підприємств.

² Відповідно до п.7 Додатку № 1 до Переліку видів майна, яке не може знаходитися у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій і юридичних осіб інших держав на території України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 17.06.1992 р., № 2471 - XII, виробити та спеціальні технічні засоби, які використовуються для негласного зняття інформації із каналів зв'язку не можуть знаходитися у власності недержавних правоохоронних установ [6].

нормативно-правових актів, які безпосередньо відносяться до регламентування діяльності недержавних суб'єктів охоронної діяльності.

Висновки. Недостатність науково-теоретичних підходів та відсутність однозначних точок зору про сутність взаємодії підрозділів правоохоронних органів із недержавними суб'єктами охоронної діяльності, визначає необхідність його дослідження. Тут необхідно враховувати й певний негативний досвід. У деяких країнах між недержавними суб'єктами охоронної діяльності й державними правоохоронними органами має місце взаємна недовіра, що базується на їхньому протиставленні. Слід зазначити, що взаємодія підрозділів правоохоронних органів і суб'єктів охоронної діяльності має об'єктивний, постійний характер, оскільки в його основі лежить спільність цілей. Головним завданням такої взаємодії є погодженість дій, що, у свою чергу, безпосередньо впливає на підвищення ефективності виконання функцій по охороні правопорядку.

Звертаючись до сучасного світового досвіду можна зробити висновок стосовно того, що забезпечення правопорядку й безпеки в суспільстві можна досягти тільки при належній взаємодії правоохоронних органів із суб'єктами охоронної діяльності, які перебувають в інших формах власності.

Отож, правова політика держави в сфері охоронної діяльності повинна бути спрямована на удосконалення правового статусу її суб'єктів та обмеження їх такими із них, які безпосередньо відповідають встановленим державним стандартам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: офіц. текст: Коментар законодавства України про права і свободи людини і громадянина: навч. посіб. / Авт.-упоряд. М.І. Хавронюк. — К.: Парламент. — 1999. — 544 с.
2. Про внесення змін у Кодекс України про адміністративні правопорушення: закон України від 05.04.2001 р., № 2342-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 27. — Ст. 132.
3. Про участь громадян в охороні громадського порядку й державного кордону: закон України від 22.06.2000 р.: БРЕШУ. — Офіц. вид. — К.: Парламент. — 2000. — 23 с.
4. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: закон України від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 36. — Ст. 299.
5. Кримінальний кодекс України от 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25—26. — Ст. 131.
6. Про право власності на окремі види майна: постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 35. — Ст. 517.
7. Безпека підприємницької діяльності в США / під ред. А.А. Безуглова. — М., 2004. — 180 с.
8. Свон Р. Ефективність правоохоронних органів у США й Росії. — СПб.: Алетейя, 2010. — 130 с.
9. Приватна детективна й охоронна діяльність. — М.: РИОР, 2009. — 145 с.

